

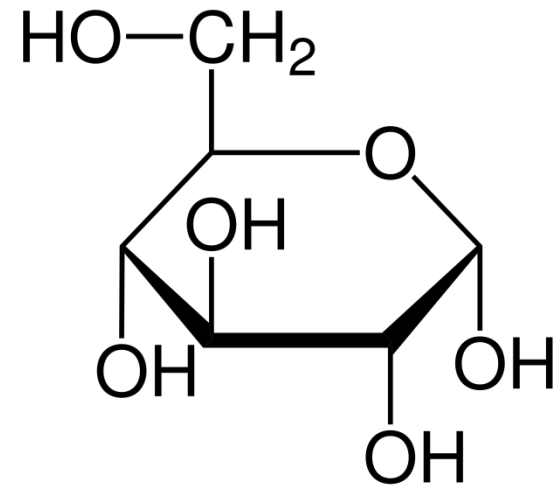
Poruchy metabolismu glukózy

Diabetes mellitus

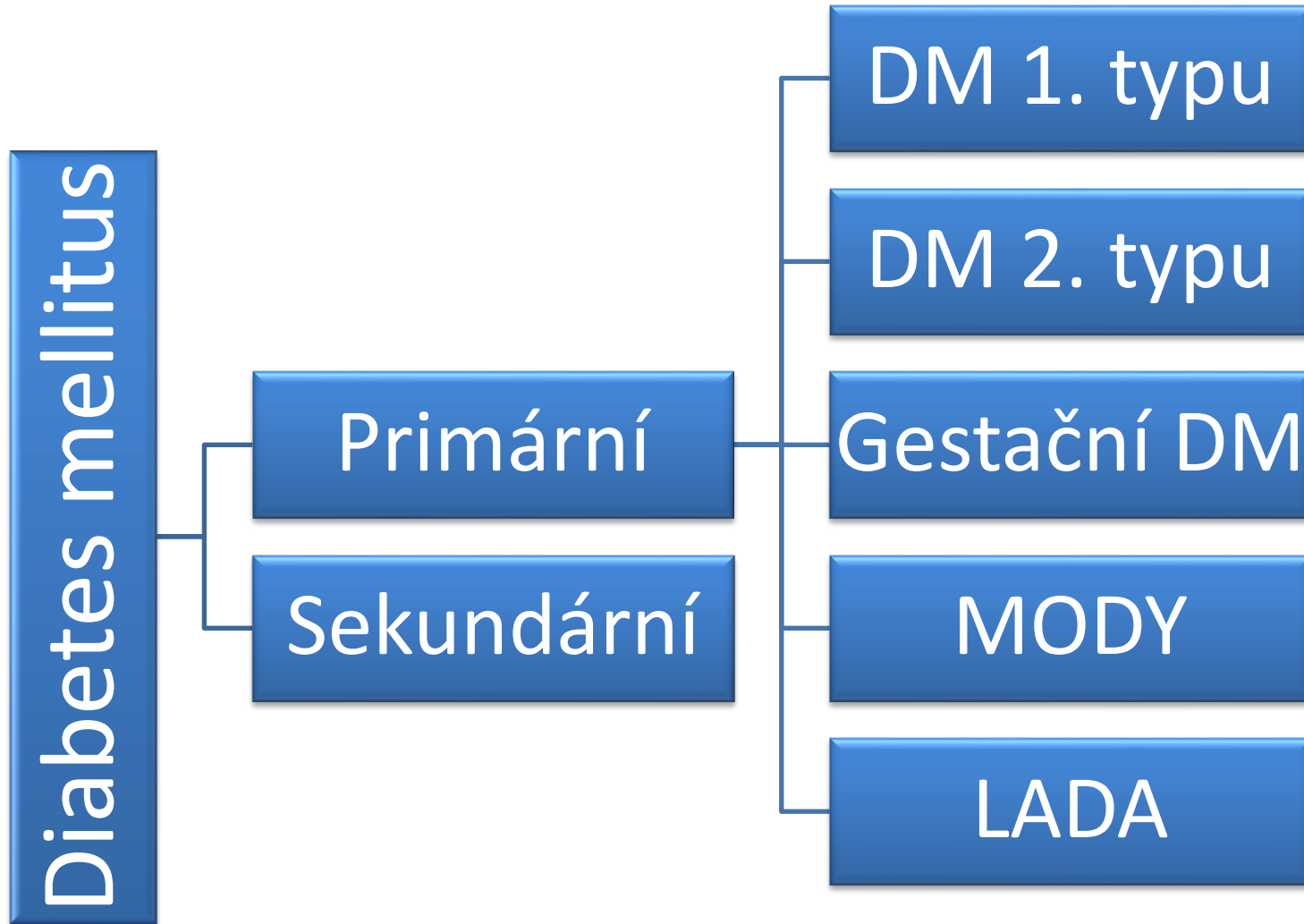
Definice DM

Diabetes mellitus = přítomnost glykémie na lačno
v žilní plasmě ≥ 7 mmol/l

- Frekvence v populaci cca 5 %
- 90 % = DM 2. typu

Dělení DM

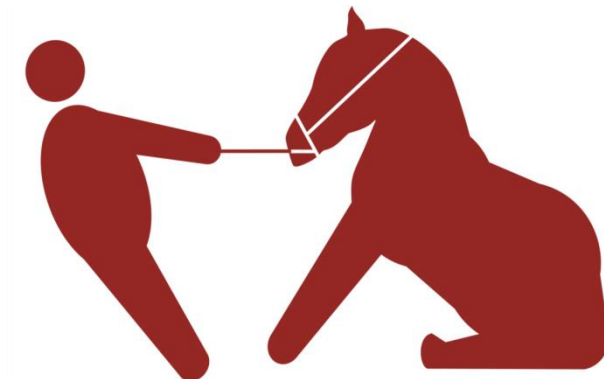

DM 1. typu

- IDDM (**i**nsulin **d**ependentní **DM**)
- žádná tvorba vlastního insulinu
- rychlý rozvoj, sklon ke ketoacidóze
- hlavně u dětí a mladých lidí (7-10 % z DM)
- genetická predispozice (defektní exprese HLA Ag + reakce T lymfocytů)
- zánět + virové onemocnění
- protilátky proti
  - **d**ekarboxyláze **k**yseliny **g**lutamové (GAD)
  - **B** buňkám (ICA – **I**slet **C**ells **A**b)
  - **i**nsulinu (IAA - **I**nzulin **A**uto**A**b)
- Ter.: insulin.

DM 2. typu

- v populaci častější, střední i vyšší věk
- většinou zachována určitá produkce vlastního insulinu
- **inzulinová rezistence** (porucha přenosu signálu v cílové buňce)
- Ter.: léky + insulin

DIABETES

90%

10%

TYPE2

TYPE1

Gestační DM, MODY, LADA

Gestační DM (působí antiinzulinový efekt HCG z placenty)

MODY (**M**aturity **O**nset **D**iabetes of the **Y**oung)

- u mladých lidí
- dědičné
- porucha sekrece insulinu z B buněk.

LADA (**L**ate **A**utoimmune **D**iabetes of **A**dult)

- DM dospělých s přítomností autoprotilátek např. ICA, IAA.

Sekundární DM

Všechny ostatní DM, které jsou způsobeny například protiinsulinovými vlivy

Pankreatogenní DM

- absence funkčního pankreatu (pankreatektomie, chron. pankreatitida = destrukce funkčního parenchymu)
- velmi labilní DM (chybí i glukagon)
- potřeba léčby inzulinem
- chybí zevní sekrece pankreatu

DM při jiných definovaných onemocněních

- Cushingův syndrom
- Akromegalie
- Feochromocytom
- Glukagonom

Prediabetes

- Porušená glykémie nalačno (IFG, Impaired Fasting Glucose)
- Porušená glukózová tolerance (IGT, Impaired Glucose Tolerance)
- Kombinovaná porucha (IFG + IGT)

Prediabetes

Glykémie

- nalačno: 5,6 - 6,9 mmol/l (IFG)
- za 2 hod: 7,8 - 11,0 mmol/l (IGT)

Diagnostika diabetes mellitus

Glykémie - jediné stanovení

Glykémie - 2 stanovení

Orální glukózový toleranční test

Glykémie - jediné stanovení

- Lačná glykémie $\geq 7,0$ mmol/l
- Postprandiální glykémie $\geq 11,0$ mmol/l
- Typické klinické symptomy (polyurie, polydypsie, váhový úbytek)

Glykémie - 2 stanovení

- Lačná glykémie $\geq 7,0$ mmol/l
- Postprandiální glykémie $\geq 11,0$ mmol/l
- Bez klinických symptomů

OGTT

Indikace a kontraindikace

Indikace

- lačná glykémie do 6.9 mmol/l

Kontraindikace

- Lačná glykémie ≥ 7 mmol/l
- Akutní onemocnění
- Do 6 týdnů po operaci
- Horečka
- Průjmy
- Menstruace

Příprava na OGTT

- 3 dny běžný příjem sacharidů, jak je pacient zvyklý
- vyloučení nadměrné tělesné námahy
- 24 hod vynechat alkoholické nápoje vč. piva
- kuřáci: 10-14 hod nekouřit
- lačnění 10-14 hod. před zahájením OGTT
- nežít, normální pitný režim (neslazené nápoje, id. voda)

Provedení OGTT

- odběr krve (glykémie) ze žíly na lačno
- podání testačního nápoje (75 g glukózy po. ve 250 ml vody, vypít do 10 min)
- 2 hodiny dodržovat tělesný klid
- po dobu vyšetření nejíst, nekouřit
- odběr krve (glykémie) ze žíly po 2 hodinách

Provedení OGTT

1. Fasting for 8 - 12 hours

3

3. Glucose drink

2

2. Blood is withdrawn to test fasting blood glucose level

4

4. Blood samples are drawn for three times with the time interval of one hour

© www.medindia.net

Vyhodnocení OGTT (netěhotné, muži)

Glukóza	Interpretace		
(mmol/l)	Vyloučení DM	Pre -DM	Diabetes mellitus
nalačno	< 5,6	5,6 - 6,9 IFG	≥ 7,0
za 2 hod	< 7,8	7,8 - 11,0 IGT	≥ 11,1

OGTT - těhotné ženy

- Gestační DM
- provedení ve 24. - 28. týdnu těhotenství
- Příprava stejná
- Dávka glukózy stejná
- Odběr krve za 1 hod a za 2 hod.
- Horší snášenlivost

Vyhodnocení OGTT těhotné

Vyloučení gestačního diabetu	Glukóza nalačno < 5,1 mmol/l
Gestační diabetes	Glukóza nalačno ≥ 5,1 mmol/l
Gestační diabetes	Glukóza za 1 hodinu ≥ 10,0 mmol/l
Gestační diabetes	Glukóza za 2 hodiny ≥ 8,5 mmol/l

Glukóza v moči se při OGTT neprovádí!
Nemá pro diagnostiku žádný význam!

Laboratorní testy při kontrole diabetika

Glykémie lačná

- Lékař
- Pacient („self monitoring“)

Glykémie postprandiální (2 hod.)

- Po jídle

Glykemický profil

Kontinuální měření glykémie

Glykosurie

- Denní ztráty glukózy močí
- Překročení 10 mmol/l po dobu 15 min.
- Nelze použít k odhadu glykémie
- Self monitoring

Glykosurie

- Není řazena mezi základní nástroje diagnózy DM ani sledování jeho stavu
- Nepřináší žádné zásadní informace o stavu pacienta
- Nemá kauzální vztah ke glykémii, pokud nepřekročí renální práh, jeho individuální hodnota však silně kolísá
- Může sloužit pouze jako nedokonalá náhrada sledování glykémie glukometry jen tam, kde není pacient prokazatelně schopen/ochoten dosáhnout akceptovatelné kvality práce s glukometrem.

Ketonurie

- Stanovení ketonů v moči dg. papírkem není jednoznačné pro diagnostiku diabetické ketoacidózy ani k sledování jejího průběhu

Neenzymová glykace bílkovin

Vazba glukózy na aminoskupinu bílkovin
(neenzymový děj)

- rychlost dána koncentrací glukózy a bílkovin
  - koncentrace bílkovin stabilní
  - rychlost dána koncentrací glukózy

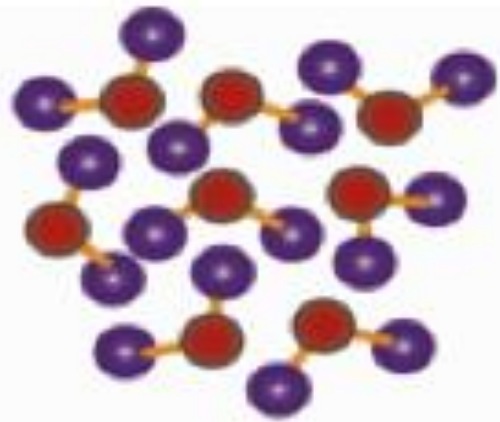
2 fáze reakce

- **reverzibilní** (Schiffova báze, aldimin)
- **ireverzibilní** (Amadoriho produkt, ketoamin)

Pozdní produkty glykace (poškození cévní stěny)

+

PROTEIN
MOLECULES

SUGAR
MOLECULES

GLYCATED PROTEIN

Glykovaný hemoglobin (HbA_{1c})

Globin = bílkovina v erytrocytech, 3 deriváty

- HbA_{1a}
- HbA_{1b}
- HbA_{1c} = stabilní frakce

- průměrná glykémie za 8-12 týdnů
- životnost ery: 100-140 dnů (střední doba: 120 ± 10 dní)

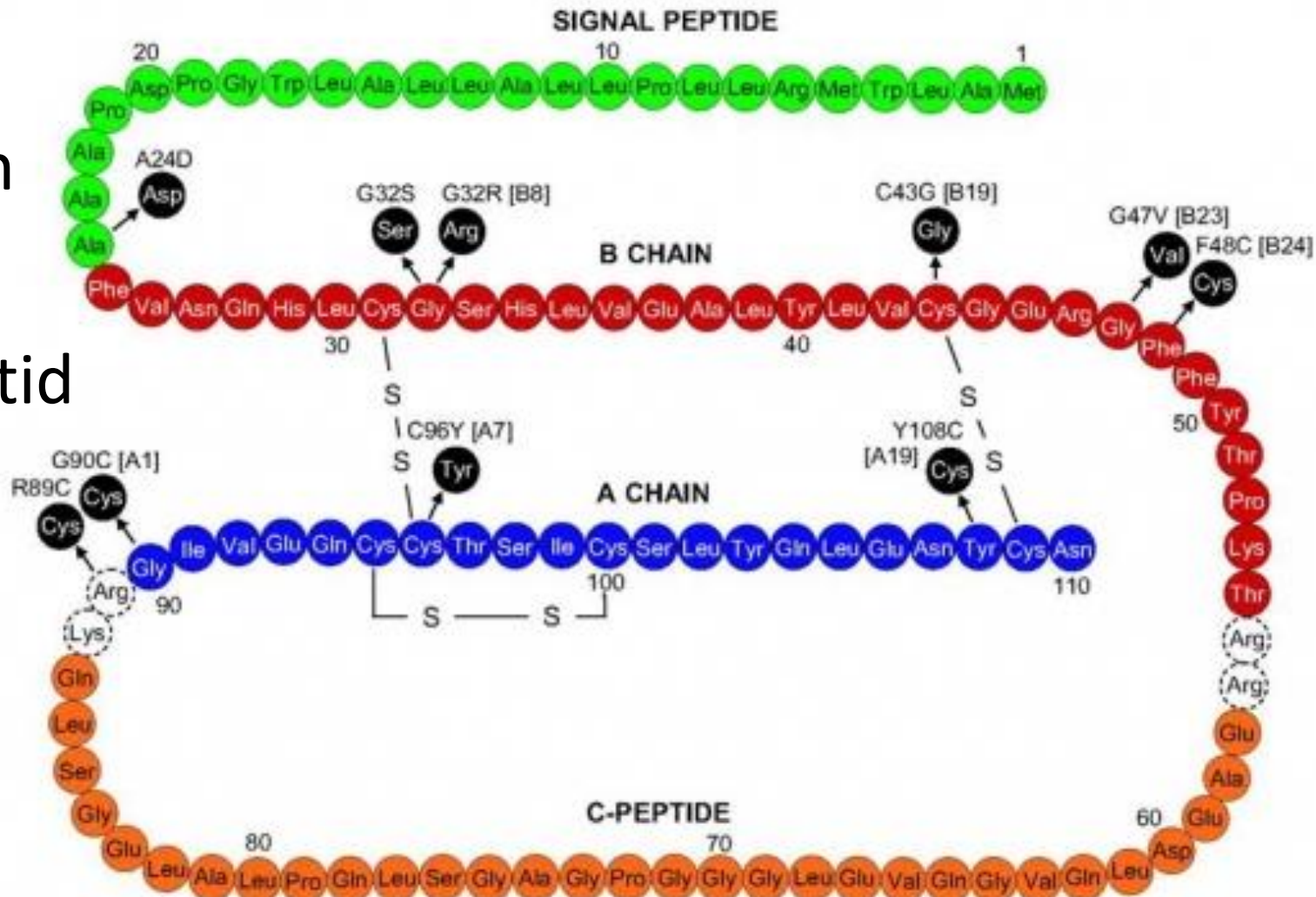
Hodnocení glykovaného HGB

Hodnocení (mmol/mol)

- < 42 fyziologická hodnota
- 43 - 53 uspokojivá kompenzace
- > 53 neuspokojivá kompenzace

Testy pro posouzení sekrece inzulínu

- Inzulín
- C-peptid

Stanovení inzulínu

Jednorázové stanovení – nemá význam

- Nestabilní
- Nelze rozlišit endogenní a exogenní
- Protilátky proti inzulínu
- Vychytáván rychle játry (50-60 %)

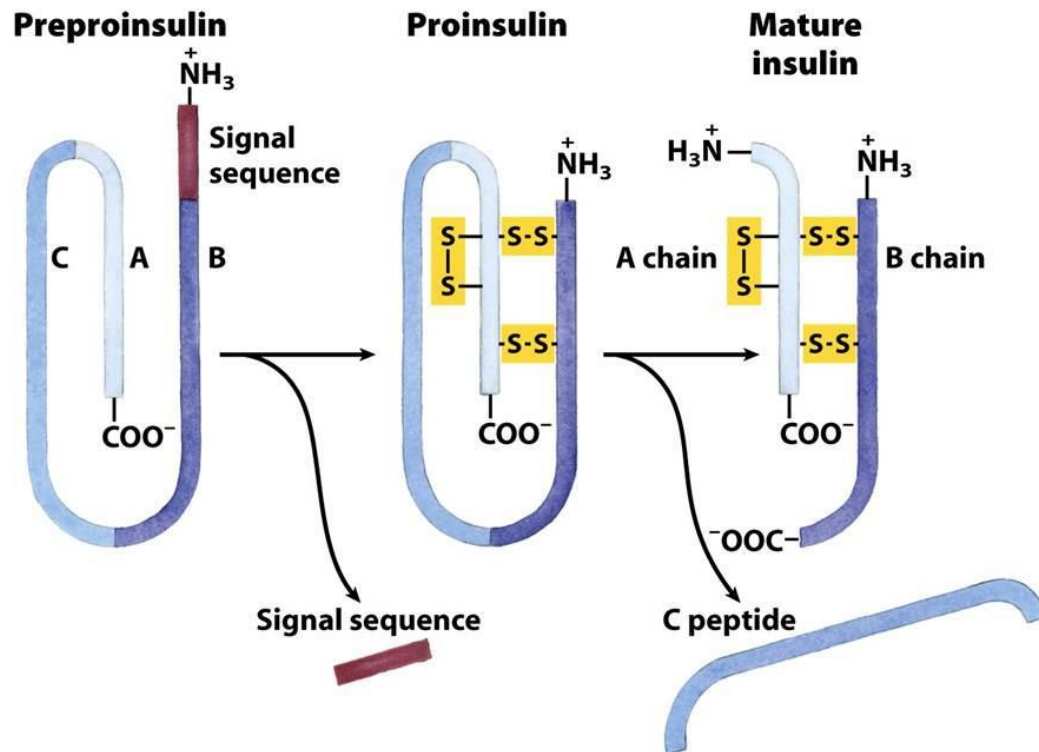
Stanovení po zátěži glukosou (např. při OGTT)

- DM 1 typu: nedostatečná sekrece
- DM 2 typu: hypersekrece s opožděnou reakcí pankreatu

C-peptid (connecting peptide)

- β -buňky pankreatu - proinzulín
- Není vychytáván v játrech
- Není obsažen v inzulínu aplikovaném při DM

C-peptid

Ukazatel **endogenní** sekrece inzulínu

- není v exogenně podaném inzulínu
- 1,1 - 4,4 $\mu\text{g/l}$

Fysiologické účinky

- prevence cévních komplikací ?

Akutní komplikace DM

Hyperglykemie

Ketoacidóza

Diabetické koma

Hyperglykemie

- vede ke zvýšení osmolarity krve
- tekutina se přesouvá z ICT do ECT a do krve
- překročen renální práh pro glu = osmotická diuréza → dehydratace, hypovolemie a žízeň
- při kompenzaci závažné hypergly s MAc hlídat kalemii (**vztah kalemie a pH!**), současně s kompenzací hradit kalium, tekutiny

Ketoacidóza

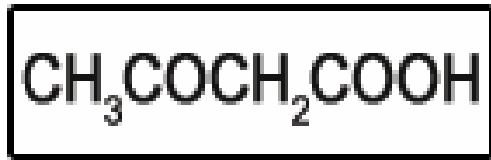
- DM 1. typu nejčastěji
- normální stav: insulin inhibuje lipolýzu a působí spíše liposynteticky
- patologický stav: insulin chybí

→ hyperglykemie + lipolýza → produkce ketolátek
→ snížení pH → MAc a Kusmaullovo dýchání.

Ketolátky

Kyselina acetoctová

aceton

Kyselina β -hydroxymáselná

Opilý nebo diabetik?

Zápach ketolátek může být podobný zápachu alkoholu

Diabetické koma

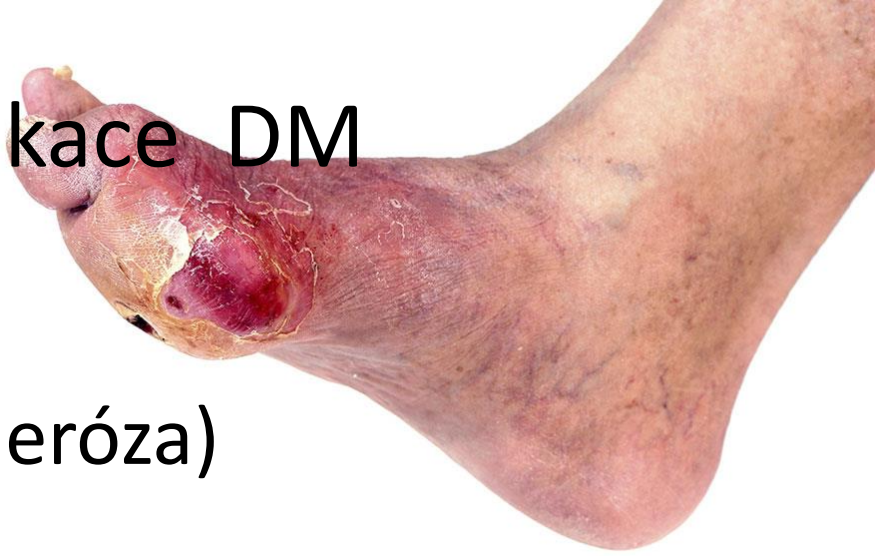
Při hyperglykémii (nedostatek insulinu → MAc)

- díky hyperosmolaritě ECT přestupuje voda z nervových bb do ECT
- při kompenzaci DM pozor na edém mozku (gly snižovat pomalu)

Při hypoglykémii (omylem aplikována vyšší dávka insulinu / bez jídla)

Pozdní komplikace DM

Pozdní komplikace DM

- Makroangiopatie (ateroskleróza)
  - Lipidy (apolipoproteiny)
- Mikroangiopatie
  - nefropatie
  - neuropatie
  - retinopatie

Mechanismus poškození: glykace proteinů

Albuminurie

= nízké koncentrace albuminu v moči

- Fysiologicky: < 30 mg/den
- Diagnostické močové proužky: > 150 mg/l
- MAU: 30-300 mg/den
- časný indikátor diabetické nefropatie
- nejméně 1x ročně, lépe á 6 měsíců

Hodnocení albuminurie (MAU)

	Normální exkrece	mikroalbuminurie	Proteinurie
sběr moče 24 h.	< 30 mg/den	30 - 299 mg/den	≥ 300 mg/den
časovaný vzorek	< 20 µg/min	20 - 200 µg/min	> 200 µg/min
náhodný vzorek ** (ACR)	< 2,5 (M) < 3,5 (Ž) g/mol kreat.	2,5 - 30 3,5 - 30 g/mol kreat.	30 g/mol kreat.

** druhá ranní moč.

ACR = Albumin/Creatinin Ratio